

När miljön sätter människor i rörelse

Perspektiv och polarisering i svenska medie-
skildringar av klimatmigration

Johan Brandtler & Catharina Nyström Höög
Stockholms universitet

1 Utgångspunkten

I oktober 2022 meddelar Göteborgs-Posten att det kommer att finnas en miljard klimatflyktingar år 2050. Som källa till uppgiften anges, i artikel-
ingressen, ”en ny rapport” från FN och Röda korset som varnar för att ”var
tionde människa” kommer att vara klimatflykting om 30 år. Artikeln
väckte vårt intresse för hur klimatrelaterad migration skildras i svensk
press. Vi har därför gjort en mindre pilotstudie där vi närläst några artiklar
inom detta ämne, med syfte att undersöka hur medierapporteringen om
människor som rör sig på grund av klimatet bidrar, eller inte bidrar, till
polarisering mellan olika grupper av människor. Denna studie utgår från
följande tre frågor:

1. Hur används *klimatflykting* i förhållande till andra ord för
människor som migrerar i de undersökta artiklarna?
2. Vilka aktörer omnämns i tidningstexterna, och vilka får
komma till tals?
3. Hur presenteras rön och uppskattningar från rapporter och
vetenskapliga studier i tidningstexterna?

De första två frågorna besvaras genom en undersökning av 10 tidnings-
och tidskriftsartiklar (se tabell 1 nedan), medan den tredje besvaras genom
en närläsning av en enskild artikel. Vår artikel är disponerad så att vi efter
en kortare forskningsöverblick först presenterar materialet och därefter

behandlar de tre forskningsfrågorna i avsnitt 3. Avslutningsvis följer en kort diskussion.

Vår undersökning är i det här skedet explorativ, med uttalat syfte att identifiera frågor och aspekter som kan undersökas vidare med språkvetenskapliga metoder och perspektiv. Undersökningen är delvis inspirerad av Bailey et al. (2014) som undersökt med vilken grad av säkerhet vetenskapliga rön om klimatförändringar rapporteras i spansk och amerikansk press. De visar att amerikansk press i större utsträckning än spansk tenderar att konstruera osäkerhet om klimatförändringar genom att ta fasta på skillnader mellan vetenskapliga prediktioner och observationer. Det skilda bruket av osäkerhetsmarkörer visar hur mediebilden av klimatforskning ramas in av kulturella och nationella intressen. På svenskt material har Olausson (2009) på liknande sätt undersökt medierapportering om global uppvärmning och visar hur den domineras av nationell medielogik. Detta riskerar att underminera möjligheten till kollektivt ansvar för klimatförändringar över nationsgränserna.

Vår studie intresserar sig specifikt för människor som lämnar sina hemområden på grund av klimatet. Detta är, så vitt vi vet, hittills mindre väl undersökt än hur migranter generellt skildras i media. En brittisk undersökning, genomförd med korpusstödd diskursanalys, studerar hur migrerande människor skildras i olika typer av engelska tidningar under tio år, 1996–2006 (Gabrielatos & Baker, 2008). Undersökningen visar att orden *refugee*, *asylum seeker* och *migrant* används i stort sett synonymt. Vidare framgår att orden ofta ingår i sammanhang som ger negativa konnotationer; sammansättningen *illegal + immigrant* är till exempel vanligt förekommande. Genomgående skildras grupperna som kollektiv och inte som individer.

Wojahn (2023) har undersökt hur motsvarande grupper, här kallade ”mobile humans”, omnämns i svensk press 2015–2017. Wojahn resonerar om de konnotationer som följer olika benämningar där *flyktingar* oftare framställs som offer medan *migranter* skildras mera negativt. Oavsett benämning skildras människor, precis som i den brittiska studien, som kollektiv och inte som individer. I båda studierna förekommer vattenmetaforer, såsom *flyktingströmmar*. Naturmetaforerna understryker det okontrollerbara i människornas rörelse. Dessa nedslag i tidigare forskning pekar alltså på att olika begrepp för migrerande människor används överlappande och att inramningen av vetenskaplig rapportering kan styras av nationella och kulturella intressen.

2 Metod och material

Vår pilotstudie bygger på ett urval av svenska tidnings- och tidsskriftstexter som hämtats från Mediearkivet Retriever. För att kunna ringa in relevanta artiklar sökte vi på orden klimatflykting* och/eller klimatflykt* (där tecknet * alltså betyder att samtliga böjningsformer av orden inkluderas) under perioden 15 september till 15 november 2022. Tidpunkten kan tyckas slumpmässigt vald, men gjordes utifrån publiceringen av artikeln i GP från den 23 oktober 2022, där rapporter från FN och Röda Korset refereras. Vi valde helt enkelt att vidga sökperioden utifrån den publiceringen.

Sökningen gav träff i 48 tidningsartiklar, och vi har här valt att närstudera de tio senaste artiklarna i träfflistan. Texterna är mellan 224 och 1 536 ord långa, och materialet omfattar totalt 8 617 ord. Materialet presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Undersökta tidningsartiklar.

	Rubrik	Tidning	Antal ord
1	En miljard människor kan bli klimatflyktingar	Göteborgs-Posten	1026
2	Fyra framtidsscenarier efter ett missat Parisavtal	Sveriges Natur	1536
3	Asylrätten är en säkerhetsventil som lättar världens spänningar	Nerikes Allehanda	224
4	Hon är på en annan planet än vi andra	Aftonbladet	519
5	Gretas väg till hoppet	ETC	1468
6	Vägarnas hånade klisteraktivister hyllas om 100 år	Aftonbladet	482
7	Försäkra världen mot klimatförändringar	SvD (Näringsliv)	638
8	Vem är redo för den nya flyktingkrisen?	SvD	1463
9	Vi behöver en ny folkrörelse	Värmlands Folkblad	845
10	Jorden på väg mot 3 graders uppvärmning	Aftonbladet	416

Artiklarna ger naturligtvis inte en representativ bild av den totala rapporteringen om klimatmigration i svensk media, men har gett oss ett underlag för att börja undersöka hur klimatmigration skildras. Vi har också använt

materialet för att undersöka olika språkliga drag i texterna, även om resultatet från den undersökningen av utrymmesskal inte redovisas här.

3 Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av undersökningen utifrån de tre frågeställningar som formulerats tidigare.

3.1 Hur benämns människor på flykt?

I de undersökta artiklarna används följande ord för migrerande människor mer än två gånger: *klimatflykting* (17), *människor* (10), *flykting* (8), *folk* (5), *de* (4), *de drabbade* (4). Att ordet *klimatflykting* är mest frekvent beror naturligtvis på att det använts i utsökningen av de relevanta artiklarna. Däremot är det värt att notera att ordet i vårt material aldrig används som agentivt subjekt. Några användningar illustreras nedan:

- (1) Redan idag är klimatflyktingar ett globalt problem. (art. 7)
- (2) I områden som fått ta emot stora skaror klimatflyktingar är situationen kaotisk. (art. 2)

Dessa nedslag i texternas grammatik verkar peka på att klimatflyktingar inte skildras som aktiva, eller ens i fokus för texternas intresse, vilket vi återkommer till nedan.

Sett i en större kontext verkar *klimatflykting* inte riktigt ha fått fäste. Det omnämns i Språkrådets Nyordslista redan 2006 (Lindgren, 2007), men en snabb sökning på *klimatflykting/ar* i SVT Nyheter via Språkbankens *Korp* (Borin et al., 2012) mellan 2003 och 2023 gav endast 45 träffar.

Vi kan bara spekulera i orsaken till att ordet inte fått större spridning. Den engelska motsvarigheten – *climate refugee* – är ett omdebatterat begrepp. FN-organet IOM (*International Organization for Migration*) menar i en artikel (Ionesco, 2019¹) att termen bör undvikas och förespråkar istället *climate migrant*. Ur sitt sammanhang kan ett sådant förslag framstå som hårklyveri, men *migrant* ska inte tolkas som en eufemism eller omskrivning för flykting. Termen *flykting* är juridiskt definierad i FN:s flyktingkonvention 1951, medan *migrant* saknar en motsvarande internationellt erkänd juridisk definition. Det används därför med lite olika betydelser. Enligt IOM:s definition (Sironi et al., 2019, s. 132) betecknar

¹ Dina Ionesco är chef för enheten för migration, miljö och klimatförändring (MECC) inom IOM.

termen *migrant* ”a person who moves away from his or her place of usual residence, whether within a country or across an international border, temporarily or permanently, and for a variety of reasons”.

Enligt Ionesco (2019) är det främst medier som använder termen *klimatflykting*, och som efterfrågar siffror och uppskattningar på hur många de kan tänkas bli under de kommande åren. Termen *klimatflykting* är effektiv i sådana medieskildringar, eftersom den väcker till liv bilder av flyende människor från konflikt- och krigsområden, och därmed likställer klimatförändringen med andra katastrofer. Samtidigt understryker Ionesco (2019) en rad skillnader mellan klimatmotiverad förflyttning och regelrätt flykt, varav några är av särskilt intresse för vår studie.

Först och främst sker klimatrelaterad migration huvudsakligen inom det egna landets gränser och under det landets ansvar. Det innebär att många ”klimatflyktingar” varken är flyktingar *eller* migranter. IOM använder i dessa fall termen *displacement*: omförflyttning av grupper inom ett lands gränser. I de fall förflyttningen sker över landsgränsen används termen *migration*, men Ionesco (2019) understryker att denna oftast inte är påtvingad, utan frivillig – även om klimatförändringar naturligtvis kan göra migrationen långsiktigt nödvändig på grund av ändrade levnadsförutsättningar (svår torka, översvämningar, ökad temperatur osv.).

I de artiklar vi undersökt görs ingen tydlig åtskillnad mellan migranter, flyktingar och människor som flyttar inom landsgränser. Termen *klimatmigrant* verkar inte fått fäste överhuvudtaget. Det används endast i en artikel (artikel 8), och i korpusen SVT Nyheter 2003–2023 förekommer ordet en gång.

3.2 Aktörer i texterna

Tidigare studier av flyktingar och invandrare i media har visat att de ofta framställs som ansiktslösa kollektiv (Gabrielatos & Baker, 2008; Wojahn, 2023). Vi har därför velat se hur människor omnämns i texterna, och vilka som framträder som individer och vilka som kommer till tals. Vi skiljer här på å ena sidan personer och grupper som *omnämns med namn*, och å andra sidan sådana som framställs som *anonyma* grupper.

Det finns tre kategorier av namngivna aktörer i materialet: individer, stora organisationer och stater. Några exempel kan ges. Som individer nämns *Antonio Guterres*, FN:s generalsekreterare; *Mark Zuckerberg*, grundare och ägare av Facebook (Meta); *Greta Thunberg*, klimataktivist, och – kanske lite överraskande ”den norske upptäcktsresanden, forskaren

och diplomaten (och senare även mottagaren av Nobels fredspris) Fridtjof Nansen” (art. 8).²

Namngivna organisationer är svenska *Migrationsverket*, Sveriges Television (*SVT*), FN-organet *IPCC* (The Intergovernmental Panel on Climate Change) och Sveriges regering, under benämningen ”den nya regeringen”.

Flera nationer och stater nämns. Här finns ”Ekonomiska stormakter som USA och EU” (art. 8), men också USA, Tyskland och Sverige utan närmare beskrivning. Stater i syd³ har i regel bestämmningar som ”önationen Maldiverna” (art. 7) eller ”den lilla korallön Kiribati” (art. 8).

Aktörer som inte namnges identifieras som stora anonyma grupper eller kollektiv. De allra flesta av dessa hör hemma i det globala syd. De omnämns exempelvis på detta sätt:

”en miljard människor”, ”Hälften av befolkningen i Mellanöstern och Nordafrika (ca 600 miljoner människor)”, ”tusentals människor”, ”klimatflyktingarna”, ”de redan fattiga”, ”den lavin av klimatflyktingar”, ”de människor som tvingas lämna sina hem”, ”kommande flyktingströmmar”, ”framtida klimatflyktingar från Tuvalu”, ”sårbara länder”, ”klimatmigranter”

Det framgår tydligt av exemplen ovan att bildspråket i artiklarna ansluter till vad som kartlagts av Baker och Gabrielatos (2008) där bildspråket hämtas från ohejdbara naturkrafter, här *strömmar* och *lavin*er.

Vid sidan av de stora grupperna av flyktingar eller migranter är det två andra kollektiv av människor som förekommer i materialet. Det är dels vi som lever i de länder som framställs som flyktingarnas mål: ”Den arbetsföra befolkningen i många västländer” (art. 1), ”de resursrika” (art. 2), ”den rika världen” (art. 8), ”världens privilegierade” (art. 8), dels de som på olika sätt protesterar mot den rådande ordningen: ”klimataktivister som klitrar fast sig på vägar” (art. 6), ”de som vill förändra den ordning vi finner så tillfredsställande” (art. 6).

De människor som flyr av klimatskäl skildras alltså i vårt material som anonyma kollektiv och får därmed inte heller komma till tals. Det är andra aktörer som genom anföring eller referat yttrar sig i texterna. Vi kan skilja ut följande kategorier: forskare, politiker eller organisationsledare, journa-

² Den senare är relevant i sammanhanget eftersom han fick ge namn till s.k. Nansen-pass, som gavs till statslösa flyktingar efter första världskriget.

³ *Nord* och *syd* används här som kritiska begrepp, där det globala syd omfattar i princip hela södra halvklotet utom Australien, men inklusive t.ex. Grönland, som delar den koloniala erfarenheten med många länder i syd, se t.ex. Trefzer et al. (2014).

lister och klimataktivisterna. Eftersom materialet är litet kan en enstaka artikel ge stort utslag, och vi är därför sparsamma med kvantifieringar, men namngivna forskare yttrar sig i tidningstexterna tre gånger så ofta som den kategori som yttrar sig näst flest gånger, nämligen namngivna politiker och organisationsledare.

När forskare kommer till tals signaleras deras status typiskt med titel och ibland även med akademisk hemvist. "Sociologen och demografen Rainer Münz vid Central European University i Österrike" får till exempel säga att "de mest alarmistiska siffrorna om kommande flyktingströmmar [inte är] vetenskapligt underbyggda" (art. 7). Emin Tengström presenteras som professor i humanekologi (art. 2) och Michael Tjernström presenteras som professor i meteorologi (art. 10).

Till de politiker och organisationsledare som kommer till tals hör den redan nämnda Guterres, de svenska ministrarna Elisabeth Svantesson och Romina Pourmokhtari (alla i art. 4) och USA:s klimatsändebud John Kerry (artikel 8). Klimataktivisterna Greta Thunberg är den centrala personen i artikel 5 och ett par namngivna journalister, som SVT:s klimatkorrespondent Erika Bjerström (art. 10) och författaren och klimatjournalisten Gaia Vincent (art. 1), får också föra ordet.

Forskare och politiker får inte bara komma till tals som individer, utan också som kollektiv, som när "experterna" (tidigare presenterade mera i detalj) får säga att om inget görs går det "käpprätt åt helvete med att rädda civilisationen som vi känner den" (art. 5).

Ingen som faktiskt lämnat sin hemtrakt av klimatskäl kommer till tals i det studerade materialet. Konsekvensen blir att kunskapen om klimatläget förläggs hos forskare, politiker, och andra aktörer i "den rika världen", för att nu använda artiklarnas språkbruk. Det är kanske inte ägnat att förvåna, men de som har talutrymmet i texterna får också kommentera sådant som rimligtvis kan vara bättre känt och bekant hos lokalbefolkningen i miljöer som nu hotas av klimatförändringar. Så till exempel i nedanstående citat där en svensk forskare får kommentera temperaturen i Irak (art. 1).

Kommande årtiondens värmeböljor blir så extrema att delar av världen blir obeboelig.

– Det pågår redan nu. Främst är det på somrarna som temperaturen är extrem, och de som har råd åker på semester till svalare områden. Jag har gjort fältarbete i norra Irak där det var 45 grader varmt. Ditt folk från södra delen av landet för att få svalka, berättar Lina Eklund, forskare vid institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap samt Centrum för Mellanösternstudier vid Lunds universitet.

Den långa presentationen av Lina Eklund ger tyngd till hennes namn, och uttalandet är tämligen representativt för materialet, där det till övervägande del är människor i globala nord som för ordet.

3.3 Hur presenteras sakuppgifter?

Av de undersökta artiklarna är det endast en som genomgående diskuterar klimatflyktingar, nämligen ”En miljard människor kan bli klimatflyktingar”, publicerad i GP den 25 oktober 2022 (art. 1). Vi har därför valt att närstudera den, främst med avseende på hur rön och uppskattningar från rapporter och vetenskapliga studier presenteras.

Artikeln slår an en ton som måste kallas alarmistisk: rubriken basunerar ut att en miljard människor kan bli klimatflyktingar redan 2050. Samtidigt framstår denna dystopiska vision vara väl underbyggd av vetenskapliga rapporter från tillförlitliga auktoriteter, såsom FN och Världsbanken, vilkas rön också bekräftas av de enskilda forskare med expertkompetens som kommer till tals i artikeln. Artikelns inledande stycke visar detta tydligt:

De närmaste 30 åren kommer en miljard människor att vara på flykt på grund av klimatkrisen, uppskattar FN:s migrationsorganisation IOM. Det är en tiondel av världens befolkning 2050, som enligt FN:s uppskattningar då kommer att uppgå till 10 miljarder.

– Det är ganska säkra siffror. Redan nu har man sett att folk förflyttar sig, men då framför allt inom nationsgränserna, säger Deliang Chen, professor i fysikalisk meteorologi vid Göteborgs universitet och en av de samordnande huvudförfattarna till IPCC:s senaste klimatrapport.

Det första att notera är att artikelns journalistiska röst konsekvent använder sig av *klimatflykting* och *flykt*, som i exemplet ovan. Auktoriteterna däremot, såsom professor Chen, talar om *förflyttning* och då *inom nationsgränserna*. Chens uttalande är mer i linje med IOM:s distinktion mellan *displacement* och *migration* som diskuterades i avsnitt 3.1, liksom skillnaden mellan *migrant* och *flykting*. Som det framställs i artikeln är det dock svårt för läsaren att upprätthålla denna distinktion; utan ett explicit klargörande riskerar *flykting* och *migrant* att framstå som synonymer, motiverade av stilistisk variation.

Artikeln tillskriver FN-organet IOM påståendet att 1 miljard människor kommer vara på flykt 2050. Denna uppskattning kommer dock högst sannolikt inte från IOM, eftersom de inte gör egna uppskattningar. På en av IOM:s hemsidor (IOM, 2021) hänvisas dock till Världsbankens Groundswell Report från september 2021. Den slår fast att klimatföränd-

ringar kan leda till att 216 miljoner människor tvingas flytta inom sina egna länder fram till 2050 (Clement et al., 2021).

Även om 216 miljoner människor är många, är det långt ifrån 1 miljard. Mer sannolikt är därför att GP-artikeln fått sin siffra från den (välansedda) australienska tankesmedjan IEP (Institute for Economics and Peace). I september 2020 – två år före GP-artikeln – publicerades IEP:s rapport Ecological Threat Register, där IEP slår fast följande:

Over one billion people live in 31 countries where the country's resilience is unlikely to sufficiently withstand the impact of ecological events by 2050, contributing to mass population displacement.

Det första värt att notera är att både IEP och Världsbankens rapport talar om *displacement/internal migration*, dvs. omförflyttningar av grupper inom landsgränserna. Sådana människor är juridiskt sett inte flyktingar. För det andra menar IEP att 1 miljard av jordens befolkning *bor* i länder som saknar tillräcklig motståndskraft mot klimatförändringar, vilket gör dem extra utsatta för risken för större intern migration. Men det rör sig inte om 1 miljard migrerande personer.

Av denna korta källgenomgång kan vi konstatera att grundpremisen för GP:s artikel är felaktig. Termen klimatflykting används inte i någon rapport, IOM har inte gjort egna uppskattningar, och båda rapporterna som artikeln (troligtvis) bygger på understryker att det handlar om förflyttningar inom landsgränser. Det påstådda antalet (1 miljard) rör inte antalet migrerande människor utan det totala antalet invånare i länder som är särskilt utsatta för klimatpåfrestningar.

Som framgår av citatet från GP ovan bekräftas samtidigt siffran av professor Chen ("det är ganska säkra siffror"). Det är oklart om Chen intervjuats för denna artikel, och att det verkligen är dessa siffror han bekräftar. Chen är en internationellt erkänd expert inom klimatförändringar, och som framgår av artikeln även medförfattare till IPCC:s klimatrapport 2021 (IPCC, 2021). Men i den slås faktiskt fast att kvantitativa data rörande migrationsmönster saknas (IPCC, 2021, s. 2428).

GP:s artikel gör en tvär gir i sista fjärdedelen av artikeln. Den inleds med följande stycke:

Gränsen för ett beboeligt klimat rör sig från ekvatorn i takt med att genomsnittstemperaturen ökar. Och människor kommer att följa efter: till Skandinavien, Ryssland, Kanada och Grönland, hävdar författaren och klimatjournalisten Gaia Vince i sin nya bok *Nomad century. How to survive the climate upheaval*.

Från att ha byggt artikelns innehåll utifrån vetenskapliga rapporter (om än delvis felrepresenterade), växlar artikeln till påståenden från en enskild klimataktivist och författare. Det är naturligtvis inte fel att låta sådana röster komma till tals, men problemet är att påståendet om att stora flyktingströmmar kommer till Skandinavien inte nagelfars utan får stå oemotsagt. Medan Gaia Vince målar upp en bild av flyktingar som rör sig över enorma geografiska avstånd mot våra breddgrader, understryker de stora rapporterna just den landsinterna migrationen och extern migration över korta avstånd. Dessutom bygger Vince upp en motsättning och konflikt mellan flyktingar och de mottagande länderna, vilket ytterligare ökar den alarmistiska tonen.

Som vi har sett av denna genomgång är hanteringen av vetenskapliga rön i GP:s artikel på många sätt problematisk. Välunderbyggda, vetenskapliga rapporter som tydligt och klart slår fast att många människor och länder kan komma att drabbas av intern, klimatrelaterad migration används som stöd för påståenden om enorma flyktingströmmar till Norra Europa. Eftersom detta alarmistiska budskap dessutom avslutar artikeln leder det till att fokus flyttas från den egentliga sakfrågan och problemet – att så många länder står så dåligt rustade för klimatförändringar att deras befolkning kommer att tvingas lämna sina hem – till en dystopisk skräck för hur samhällen i Norra Europa ska kunna ta emot de enorma mängder människor som befaras komma hit.

Riskerna med en sådan vetenskapsrapportering är flera. Inte bara undergräver de forskarnas rön och ger en missvisande bild av verkligheten; i det här fallet spelar det också högerextrema krafter i händerna. Den högerpopulistiska nyhetssidan *Samnytt* (som medvetet profilerar sig som ett alternativ till "etablissemangsmedia") publicerade några dagar senare (25 oktober 2022) en egen artikel, med liknande innehåll. Den verkar utgå helt från GP:s artikel, men rubriken är nu ytterligare tillspetsad: *FN: En miljard klimatflyktingar 2050 – kommer till Skandinavien*. Samnytt's rubrik illustreras med en bild av unga män med mörk hy, och lätt igenkännliga IKEA-filtar över axlarna, som verkar stå på kö under ett slags enkel takkonstruktion. Tillsammans med rubriken kan budskapet lätt konstrueras som att människor nu bildar kö för att ta sig till Skandinavien.

Utifrån de rapporter som ligger till grund för båda artiklarna i GP och *Samnytt* är rubriken fel på alla punkter: FN har inte sagt det, det handlar inte om en miljard, människorna är inte flyktingar och de kommer inte till Skandinavien. Men efter att okritiskt ha läst GP:s artikel verkar det vara en riktig slutsats.

4 Diskussion

Som vi har sett i denna studie präglas rapporteringen om klimatrelaterad migration av ett ensidigt perspektiv rörande vilka som omnämns med namn och kommer till tals, samt av en delvis felaktig och missvisande hantering av vetenskapliga rapporter och rön. I delar av materialet förekommer också ett känslomässigt uppskruvat tonfall, som flyttar fokus från migrerande människors utsatthet till de mottagande ländernas situation. Detta riskerar att skapa en vi-och-dem-polarisering. I nord, och med detta avses genomgående det globala nord, finns de resursrika som får berätta hur situationen ser ut. I det globala syd finns stora människomassor i rörelse som sällan ges namn och personliga konturer när de porträtteras i de undersökta artiklarna.

Språkligt sett tar sig dessa perspektiv uttryck i att de människor som främst drabbas inte får komma till tals, och inte heller fungerar som agentiva subjekt. Även om termen *klimatflykting* är den vanligaste benämningen för människor som tvingas förflytta sig är avgränsningen mot *klimatmigrant* och *omflyttade personer* (eng. *displacement*) oklar. Detta följer ett mönster som även kan skönjas internationellt; enligt Ionesco (2019) är det framförallt media som använder termen klimatflykting. Även om användningen kan verka oskyldig innebär den i förlängningen att distinktionen mellan intern och extern migration inte konsekvent upprätthålls i medierapporteringen. I de vetenskapliga rapporter som legat till grund för artiklarna understryks just risken för intern migration inom landgränser, eller extern migration över korta geografiska avstånd. Risken för större flyktingströmmar över större avstånd anses liten eller mycket liten. Genom att benämna de drabbade personerna som klimatflyktingar skapas utrymme för både traditionella medier och alternativmedia att bibehålla fokus på de samhälleliga problem som västvärlden ställs inför som flyktingmottagare.

Klimathotet är något som gäller alla människor i världen. Hur vi pratar och skriver om klimatfrågor och klimatmigration, både i privata och offentliga sammanhang, får stor betydelse för hur vi uppfattar vem eller vilka som bär ansvar, och vem eller vilka som drabbas. Det lilla material vi studerat kan inte bilda underlag för några långtgående slutsatser, men det faller väl in i en trend som tidigare forskning (Gabrielatos & Baker, 2008; Wojahn, 2023) visat, där de människor som migrerar liknas vid naturfenomen, som inte kan hejdas. Vi menar att ett sådant sätt att tala om klimatmigrationen kan bidra till en onödig polarisering; klimatkrisen är en angelägenhet och ett ansvar för oss alla, men medias rapportering riskerar att förflytta fokus från detta gemensamma ansvar.

I sin bok *Risksamhället* (2012) skriver Ulrich Beck att de faror som karaktäriserar risksamhället inte känner nationsgränser. Miljögifter och epidemier stannar inte vid gränser; vi är alla lika inför dem. Denna hot-gemenskap, som han kallar det, kan ”bara hanteras inom ramarna för världssamfundet” (Beck, 2012, s. 65). Vidare resonerar han om sådana risker som klimathotet är ett exempel på, och menar att de är osynliga för oss till dess att vetenskap och medier beskriver dem. Miljögifter, långsamt stigande temperaturer och avsmältning av polarisar är inget som gemene man kan lägga märke till i sin vardag. Vi blir därmed beroende av hur vetenskapliga rön vidareförs till oss och ger oss möjlighet att reflektera och agera. Det är därför angeläget att vetenskapliga rön redovisas på ett ärligt och stringent sätt.

I den här artikeln har vi försökt peka på missförhållanden i rapporteringen om en viktig samhällsfråga. De artiklar som vi har studerat visar ett tydligt mönster som ser ut så att den som redan är namngiven och tidigare känd, eller har stöd av en ”tung” presentation har lättare att få ordet och med egna ord, eller med utgångspunkt i vetenskapliga resultat, få beskriva den aktuella situationen. Den som är konkret berörd, och kanske fått lov att lämna sitt hem, får inte i det här materialet ge sitt perspektiv. I det avseendet verkar de artiklar vi studerat stämma väl in med tidigare forskning. Vi saknar ännu en första persons-berättelse från en klimatomvandling. En av berättelsens grundläggande krav är personfokus. En individ, eller en grupp av individer måste få framträda tydligt för att vi ska uppfatta deras röst och deras berättelse (de Fina & Georgakopoulou, 2012). Vi menar att sådana berättelser behövs för att nyansera debatten och bereda marken för en diskussion om kollektivt ansvar.

Litteratur

- Bailey, A., Giangola, L., & Boykoff, M. T. (2014). How Grammatical Choice Shapes Media Representations of Climate (Un)certainty. *Environmental Communication*, 8(2), 197–215.
<https://doi.org/10.1080/17524032.2014.906481>
- Beck, U. ([1989] 2012). *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Daidalos.
- Borin, L., Forsberg, M., & Roxendal, J. (2012). Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken. I N. Calzolari, K. Choukri, T. Declerck, M. Uğur Doğan, B. Maegaard, J. Mariani, A. Moreno, J. Odijk & S. Piperidis (Red.), *Proceedings of the Eighth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 12)* (s. 474–478). European Language Resources Association (ELRA).

- Clement, V., Rigaud, K. K., de Sherbinin, A., Jones, B., Adamo, S., Schewe, J., Sadiq, N., & Shabahat, E. (2021). *Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration*. World Bank.
- De Fina, A., & Georgakopoulou, A. (2012). *Analyzing Narrative. Discourse and Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge University Press.
- Gabrielatos, C., & Baker, P. (2008). Fleeing, Sneaking, Flooding: A Corpus Analysis of Discursive Constructions of Refugees and Asylum Seekers in the UK Press, 1996-2005. *Journal of English Linguistics*, 36(1), 5–38. <https://doi.org/10.1177/0075424207311247>
- IOM. (29 oktober 2021). *IOM Launches Institutional Strategy on Migration, Environment and Climate Change for Next Decade*. <https://www.iom.int/news/iom-launches-institutional-strategy-migration-environment-and-climate-change-next-decade>
- Ionesco, D. (6 juni 2019). *Let's talk about climate migrants, not climate refugees*. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/06/lets-talk-about-climate-migrants-not-climate-refugees/>
- IPCC. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (Red.)]. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157896>
- Lindgren, B. (2007). Sverka din minnespinne. *Språkvård*, 2007/1, 4–12.
- Olausson, U. (2009). Global warming – global responsibility? Media frames of collective action and scientific certainty. *Public Understanding of Science*, 18, 421–436.
- Sironi, A., Bauloz, C., & Emmanuel, M. (Red.) (2019). Glossary on migration. *International Migration Law*, 34. International Organization for Migration (IOM).
- Trefzer, A., Jackson, J. T., McKee, K., & Dellinger, K. (2014). The Global South and/in the Global North: Interdisciplinary Investigations. *The Global South*, 8(2), 1–15.
- Wojahn, D. (2023). Refugees, Migrants and Asylum Seekers in the Swedish Media Discourse. The Discursive Construction of Mobile Humans During the so-called European Refugee Crisis, 2015–2017. I A. Fábíán (Red.), *The Representation of REFUGEES and MIGRANTS in European National Media Discourses from 2015 to 2017: A Contrastive Approach* (s. 307–346). J. B. Metzler Berlin. <https://doi.org/10.1007/978-3-662-66775-0>